

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра фізіології людини і тварин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри біології
людини та імунології, доцент

Гасюк О.М.
“24” серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика навчання основ здоров'я

Спеціальність: 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Рівень вищої освіти: магістр

Факультет біології, географії і екології

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Методика навчання основ здоров'я**» для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Розробник: Головченко Ігор Валентинович, кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології людини та імунології

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри _біології людини та імунології

Протокол від "17" серпня 20 19 року № 1.

Завідувач кафедри біології людини та імунології

(підпис)

(Гасюк О.М.)

(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 105		Семестр	
	1-й	1 та 2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,4	Рівень вищої освіти: Магістр	Лекції	
		20 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год	10 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		67 год.	83 год.
Вид контролю: екзамен, к.р.			

Пояснювальна записка

Метою вивчення курсу «Методика навчання основ здоров'я» є підготовка майбутніх вчителів до організації та проведення занять з основ здоров'я шляхом формування у студентів системи відповідних методичних знань, вмінь та навичок.

Завдання вивчення дисципліни:

методичні:

- - формувати в студентів методичні знання та вміння підготовки до занять з основ здоров'я;
- - навчити студентів розробляти навчальну документацію, яка необхідна для проведення занять;
- - навчити майбутніх учителів проводити позакласну роботу з учнями.

пізнавальні:

- - вивчити програму та навчальні посібники з основ здоров'я та методики викладання дисципліни;
- - мати чіткі уявлення про характер та зміст роботи вчителя основ здоров'я.

практичні:

- - сформувані вміння правильно організувати та проводити заняття з основ здоров'я;
- - сформувані вміння організації та проведення позакласної роботи;
- - сформувані вміння здійснювати міжпредметні зв'язки з іншими шкільними дисциплінами;
- – навчання студентів формувати в учнів науковий світогляд;
- – вироблення вмінь і навичок студентів застосовувати сучасні технічні засоби на уроках при викладанні основ здоров'я.

– оволодіння методами і формами навчання під час викладання основ здоров'я.

Засвоєння дисципліни «Методика викладання основ здоров'я» є необхідною основою для проходження педагогічної практики; виконання науково-дослідної діяльності (написання курсових і дипломних проектів).

Викладання і успішне вивчення дисципліни «Методика викладання основ здоров'я» здійснюється на базі набутих студентами знань та вмінь по розділах наступних дисциплін:

Філософія. Основні закони і категорії філософії. Пізнання як відображення дійсності. Методи і форми наукового пізнання. Різні концепції пізнання. Релігійне, атеїстичне, моральне свідомість, наука і культура. Матерія і свідомість.

Генетика. Цитологія. Біологія клітини. Генотип і фенотип. Індивідуальний розвиток, типи, періоди розвитку. Регенерація як структурна основа гомеостазу. Принципи еволюції органів, функцій. Екологія. Специфічність екології людини. Взаємодія людини і біологічних об'єктів. Будова і класифікація хромосом людини. Основні методи дослідження в цитології. Мітоз. Генетичні і цитологічні карти хромосом. Методи вивчення генетики: цитогенетичний, біохімічний метод, генетика соматичних клітин, рекомбінація дезоксирибонуклеїнової кислоти (ДНК). Пренатальні методи виявлення спадкової патології. Спадкові хвороби обміну речовин. Поняття про трансплантаційному імунітет. Система HLA. Стовбурові клітини. Основи загальної паразитології.

Біологічна фізика. Біофізичні механізми дії на організм різних видів фізичних впливів, випромінювання, хвильових факторів. Принципи математичних розрахунків і аналізу, що застосовуються в медицині. Методичні основи електрофорезу. Фізичні

основи гемодинаміки. Оптичні методи дослідження. Основи електронної мікроскопії. Основи спектрального аналізу. Основи фотокolorиметрії і спектрофотометрії. Основи люмінесцентного аналізу. Основи радіонуклідних методів діагностики.

Загальна хімія. Мінеральний склад організму, потреба в хімічних елементах, застосування хімічних речовин в якості засобів лікувальної дії. Фізико-хімічні властивості різних класів хімічних речовин, що визначають їх ступінь токсичності і небезпеки для людини. Електролітний склад крові, буферні системи крові. Кислотно-лужний стан.

Біоорганічна хімія. Класифікація органічних сполук. Функції і властивості вуглеводів, ліпідів, амінокислот, білків, гетероциклічних сполук, нуклеїнових кислот. Вітаміни, класифікація, роль в організмі.

Біологічна хімія. Основні параметри гомеостазу внутрішнього середовища. Біологічна роль, будова і закономірності обміну білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних речовин і мікроелементів. Метаболічні цикли ксенобіотиків. Білки крові: загальний білок, білкові фракції. Методи визначення. Поняття диспротеїнемії і парапротеїнемії. Первинні скринінгові біохімічні параметри крові.

Анатомія людини. Будова і функції органів і систем організму. Ембріогенез. Вікові особливості морфологічних структур. Класифікація внутрішніх органів по їх топографії, походженням, будовою і виконуваних функцій. Анатомія органів системи імунітету. Структурні основи хвороб і патологічних процесів, характерні морфологічні зміни внутрішніх органів при найважливіших захворюваннях людини. Морфогенез і патоморфоз хвороб. Принципи класифікації хвороб.

Фізіологія людини. Закономірності функціонування органів і систем, механізми їх регуляції і саморегуляції. Основні параметри гомеостазу. Вікова фізіологія. Біоритмологія (хронобіологія). Показники функцій здорового організму, використовувані в медичній практиці, їх фізіологічні параметри. Фізіологія крові і системи кровообігу. Гемопоез. Цитокіни. Гемопоетини. Апоптоз. Сучасна схема кровотворення. Теорія стовбурової клітини. Вікові особливості гемопоезу. Лейкопоез. Лейкоцити, їх види, кількість, методи підрахунку. Поняття про Т- і В- лімфоцити. Тромбоцитопоез. Групи крові. Системи АВ0, HLA, Rh і ін. Основні принципи підбору донорської крові. Фактори ризику для реципієнта. Причини, основні механізми розвитку та наслідки типових патологічних процесів. Закономірності порушень функцій органів і систем при впливі факторів навколишнього середовища. Реактивність організму і її значення в патології. Патофізіологія гемостазу, обміну речовин, ендокринної системи, системи крові, дихання. Результати хвороб. Запалення. Відповідь гострої фази. Лихоманка. Біологічне значення лихоманки. Типові порушення обміну речовин. Екстремальні стани (колапс, шок, кома). Морфологічні особливості клітин нормо-і мегалобластичного типів кровотворення, морфологічні особливості регенеративних і дегенеративних форм. Синовіальна рідина. Патологічні відхилення, які виявляються при дослідженні.

Гістологія, цитологія, ембріологія. Ембріогенез тканин і систем органів. Мікроскопічна, ультрамікроскопічна будова формених елементів крові: лейкоцитів, еритроцитів, тромбоцитів. Морфологічна класифікація лейкоцитів (гранулоцити і агранулоцити). Гемограма. Поняття про фізіологічну регенерації крові. Стадії розвитку клітин крові. Дозрівання клітин мієлоїдного і лімфоїдного рядів. Формування ефекторних імунокомпетентних клітин. Регуляція гемопоезу. Органи лімфоїдної системи: центральні і периферичні, їх загальна морфофункціональна характеристика. Червоний кістковий мозок. Місце в системі кровотворення та імунітету. Локалізація

вогнищ еритропоезу, тромбоцитопенія і лейкопоезу. Вторинні лімфоїдні органи. Диференціація клітин гуморального і клітинного імунітету. Лімфатичні вузли: розвиток, будова. Методи виготовлення препаратів для світлової мікроскопії. Види мікропрепаратів.

Мікробіологія, вірусологія, імунологія. Імунокомпетентні клітини: класифікація, функції. Молекули I, II, III класів головного комплексу гістосумісності. CD-антигени. Основні групи цитокінів. Інтерлейкіни, хемокіни, фактори некрозу пухлин. Система комплементу, функції компонентів та фрагментів. Регуляція активації системи комплементу. Методи визначення активності системи комплементу. Фагоцити, класифікація. Фагоцитарна реакція, етапи, механізми внутрішньоклітинної бактерицидності. Методи вивчення фагоцитозу. Показники фагоцитарної реакції. Способи визначення і значення в клінічній практиці. По-система імунітету. Рецептори і антигени В-лімфоцитів. Розвиток В-лімфоцитів. Антигенспецифіческую В-клітинний рецептор. Методи визначення кількості і функціональної активності В-лімфоцитів. Антигени мікроорганізмів. Перехресно реагують антигени. Антитіла: структура, властивості. Класифікація антитіл: класи, субкласи, ізотипи, аллотипи, ідіотипи. Методи визначення концентрації імуноглобулінів. Серологічні реакції, їх практичне застосування. Реакція імунофлюоресценції. Імуноферментний і радіоімунного аналіз. Імуноблотинг. Імунна електронна мікроскопія. Т-система імунітету. Розвиток Т-лімфоцитів, рецептори і антигени Т-лімфоцитів, субпопуляції. Т-хелпери. Контроль імунної відповіді Т-лімфоцитами. Т-залежні антигени. Активація Т-лімфоцитів. Апоптоз, енергія. Клітинну імунну відповідь. Імунологічна пам'ять. Методи визначення кількості і функціональної активності Т-лімфоцитів. Трансплантаційний імунітет. Антигени гістосумісності. Генетичний контроль. Типи трансплантаційних реакцій, механізми розвитку. Імунологічна толерантність: механізми, значення. Протиінфекційний імунітет і його форми (антитоксичний, протибактеріальний, протигрибковий, протипаразитарний). Материнський імунітет: механізми, значення. Алергологія: визначення, завдання. Алергія. Алергени. Стадії розвитку алергії. Типи алергічних реакцій. Методи діагностики алергічних захворювань *in vivo* і *in vitro*. Імунний статус організму: принципи, рівні, методи оцінки. Імунограма. Імунодефіцитні стани: методи виявлення, принципи корекції та контролю. Патогенез аутоімунних хвороб: принципи параклінічні діагностики, основні лабораторні методи. Протипухлинний імунітет. Характеристика антигенів пухлин. Вірусологія. Взаємодія вірусу з чутливою клітиною. Рецептори клітин для вірусів. Стратегія репродукції ДНК і РНК вірусів. Типи вірусної інфекції клітин. Зміни клітин господаря в процесі вірусної інфекції. Загальні принципи діагностики вірусних інфекцій. Експрес-методи. Серологічний метод діагностики: принципи проведення, критерії постановки діагнозу. Бактеріологічні методи діагностики. Діагностика бактеріємії, сепсису і септикопемії. Види імунітету. Форми імунної відповіді. Методи оцінки імунного статусу макроорганізму. Імунодефіцити. Імунокорекція. Основи імунотерапії і імунопрофілактики. Питання вакцинації.

**Під час вивчення курсу, здобувачі ступеня вищої освіти бакалавр отримують:
Загальні компетентності**

1. Інструментальні (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні здатності):

- Здатність до аналізу та синтезу.
- Здатність до організації та планування.
- Базові загальні знання.
- Засвоєння основ базових знань з професії.

- Усне і письмове спілкування рідною мовою.
- Навички управління інформацією (уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел).

- Розв'язання проблем.

- Прийняття рішень.

2. Міжособистісні (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця):

- Здатність до критики та самокритики.

- Взаємодія (робота в команді).

- Міжособистісні навички та вміння.

- Позитивне ставлення до несхожості та інших культур.

- Етичні забов'язання.

3. Системні (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань, здатність планування змін для удосконалення систем, розроблення повних систем):

- Здатність застосовувати знання на практиці.

- Дослідницькі навички та уміння.

- Здатність до навчання

- Здатність пристосовуватись до нових ситуацій.

- Здатність породжувати нові ідеї (креативність).

- Лідерські якості.

- Здатність працювати самостійно.

- Ініціативність та дух підприємства.

Фахові компетентності

Загальні метакомпетентності:

▪ Уміння працювати в команді.

▪ Здатність до створення нових ідей (креативність).

▪ Здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми.

▪ Здатність застосовувати знання на практиці.

▪ Здатність до самоосвіти.

▪ Здатність до спілкування в усній та письмовій формі рідною мовою.

▪ Здатність працювати самостійно.

▪ Здатність діяти відповідно до етичних норм.

▪ Здатність знаходити, обробляти, аналізувати і використовувати інформацію з різних джерел.

▪ Знання і розуміння фахової галузі та професії.

▪ Здатність вирішувати конфлікти і вести переговори.

▪ Націленість на досягнення якості.

Фахові метакомпетентності:

▪ Здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів своєї професійної діяльності.

▪ Здатність проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації та рівня розвитку особистості.

▪ Здатність до організації спільної діяльності та міжособистісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

▪ Здатність створювати і підтримувати психологічно безпечне освітнє середовище.

▪ Здатність створювати умови для позитивного ставлення суб'єктів освітнього процесу до соціального оточення і самого себе.

▪ Здатність використовувати основи теорії у виробничих умовах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування таких компетенцій:

здатний логічно правильно будувати усну і письмову мову;
спроможність використовувати навички публічного мовлення, ведення дискусії, полеміки;
здатний реалізовувати навчальні програми базових і елективних курсів у різних освітніх установах;
готовий до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочної діяльності;
готовністю до взаємодії з колегами, до роботи в колективі;
здатність працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах;
готовністю використовувати основні методи захисту від можливих наслідків аварій, катастроф, стихійних лих;
здатність вирішувати завдання виховання та духовно-морального розвитку особистості учнів;
готовністю застосовувати сучасні методики і технології, методи діагностування досягнень учнів для забезпечення якості навчально-виховного процесу;
здатність використовувати можливості освітнього середовища для формування універсальних видів навчальної діяльності і забезпечення якості навчально-виховного процесу;
готовністю до взаємодії з учнями, батьками, колегами, соціальними партнерами;
здатність організовувати співпрацю учнів, підтримувати активність та ініціативність, самостійність учнів, їх творчі здібності;
готовністю до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочної діяльності;
здатність розробляти сучасні теоретичні технології з урахуванням особливостей освітнього процесу, завдань виховання і розвитку особистості;
▪ здатність використовувати в навчально-виховній діяльності основні методи наукового дослідження.

Очікувані результати

У результаті засвоєння дисципліни студент повинен:

знати:

- визначення та компоненти здорового способу життя;
 - методику вивчення курсу «Основи здоров'я» в школі;
 - форми і методи організації занять з усіх розділів курсу «Основи здоров'я» в загальноосвітній школі;
 - предмет, мету і завдання інтегрованого курсу «Основи здоров'я»;
 - структуру та зміст навчального матеріалу інтегрованого курсу «Основи здоров'я»;
 - методику організації навчального процесу з основ здоров'я;
 - вимоги до навчальних досягнень учнів з основ здоров'я;
 - основні форми, методи і стратегії навчання учнів основам здоров'я;
 - засоби формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності: активної мотивації на ведення здорового способу життя, удосконалення фізичної, соціальної, психічної та духовної складових їх особистого здоров'я, здатності застосовувати всі набуті компетенції в конкретних життєвих або навчальних умовах.
- методологічні основи методики викладання валеології та її зв'язок з іншими науками;
 - визначення і сутність процесу навчання і виховання;
 - поняття про зміст валеологічної освіти;
 - поняття про зміст валеологічної просвіти;

- технології організації навчання з валеології та «Основ здоров'я»;
- вимоги до особистості вчителя-валеолога.

предмет, мету і завдання інтегрованого курсу «Основи здоров'я» для учнів 5-9 класів; структуру та зміст навчального матеріалу інтегрованого курсу «Основи здоров'я» для учнів 5-9 класів;

методику організації навчального процесу з основ здоров'я;

вимоги до навчальних досягнень учнів з основ здоров'я;

основні форми, методи і стратегії навчання учнів основам здоров'я та безпеці життєдіяльності;

засоби формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності: активної мотивації на ведення здорового способу життя, удосконалення фізичної, соціальної, психічної та духовної складових їх особистого здоров'я, здатності застосовувати всі набуті компетенції в конкретних життєвих або навчальних умовах.

вміти:

- проводити заняття з курсу «Основи здоров'я» з учнями на сучасному рівні;
- застосовувати активні методи навчання та інноваційні педагогічні технології у процесі викладання курсу;

- використовувати сучасні технічні засоби у процесі навчання;

- проводити аналіз уроку з позицій здоров'язбереження;

будувати урок з означеної дисципліни як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний, дидактичний, методичний та оздоровчий аспект;

- методично грамотно організовувати навчальний процес з основ здоров'я;

- правильно оцінювати навчальні досягнення учнів з основ здоров'я;

- використовувати в навчальному процесі основні форми,

- методи і стратегії навчання учнів основам здоров'я;

- виховувати в учнів бажання вести здоровий та безпечний спосіб життя;

формувати в учнів здоров'язбережувальну компетентність шляхом набуття ними навичок здорового способу життя та умінь зберігати і зміцнювати фізичне, соціальне, психічне і духовне здоров'я.

визначати основні форми та методи валеологічної освіти та виховання;

визначати та дотримувати основних валеологічних вимог до навчально-виховного процесу;

визначати та розрізняти основні ознаки втоми;

визначати рівень здоров'я і працездатності людини;

науково обґрунтовувати вибір норм здорового способу життя;

створювати умови безпечної діяльності дитини протягом процесу навчання та виховання;

розробляти плани-конспекти уроків та позакласних заходів;

здійснювати валеологічний аналіз уроку;

- здійснювати психолого-педагогічну характеристику класного колективу.

володіти:

- навичками застосування сучасних методів і технологій навчання;

- навичками оцінки засвоєння учнями програми з курсу «Основи здоров'я»

Набути досвід:

- складання вторинних текстів наукового стилю (анотацій, конспектів, тезових планів, рефератів одного або декількох джерел);

- використання в навчальній діяльності сучасних професійних баз даних і

довідкових систем

– застосування найпростіших методів збору емпіричного матеріалу для вивчення рівня здоров'я школярів (спостереження, самоспостереження, анкетування та ін) і інтерпретації отриманих даних;

– збереження та зміцнення здоров'я;

– профілактики шкільних хвороб.

будувати урок з означеної дисципліни як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний, дидактичний, методичний та оздоровчий аспект;

методично грамотно організувати навчальний процес з основ здоров'я;

правильно оцінювати навчальні досягнення учнів з основ здоров'я;

використовувати в навчальному процесі основні форми, методи і стратегії навчання учнів основам здоров'я;

виховувати в учнів бажання вести здоровий та безпечний спосіб життя;

формувати в учнів здоров'язбережувальну компетентність шляхом набуття ними навичок здорового способу життя та умінь зберігати і зміцнювати фізичне, соціальне, психічне і духовне здоров'я.

Зміст дисципліни

Вступ. Місце валеології у формуванні загального світогляду і культури людини. Предмет і завдання методики навчання предметів валеологічного спрямування. Історія становлення валеології як науки та навчальної дисципліни, етапи впровадження навчання в галузі здоров'я в систему дошкільної та шкільної освіти і фактори, що забезпечують його ефективність. Підготовка вчителя валеології. Специфічність методів та технологій навчання, спрямованих на формування свідомої мотивації до здорового способу життя і набуття навичок формування, зміцнення і збереження здоров'я. Зв'язок методики навчання предметів валеологічного спрямування з іншими навчальними предметами. Закон “Про загальну середню освіту” про виховання у школярів ставлення до здоров'я як до найвищої соціальної цінності. Нормативно-правова база, яка окреслює напрями діяльності і заходи щодо формування здорового способу життя і безпечної поведінки у дітей та підлітків через систему загальної середньої освіти.

Сучасний стан здоров'я населення України. Антропічні порушення біосфери Землі і здоров'я людини. Здоров'я як складова особистого інтересу людини в умовах інформаційного суспільства. Особливості захворюваності населення України: а) загальні тенденції і детермінанти здоров'я населення України; б) основні показники захворюваності підлітків; в) інвалідизація населення України; г) професійні захворювання.

Здоровий спосіб життя як шлях формування і зміцнення здоров'я сучасної людини. Відмінності людського способу життя від тваринного. Сутність здорового способу життя людини та умови його формування. Здоровий спосіб життя в традиціях українського народу. Роль мотивації і установок сучасної людини у формуванні основ здорового способу життя. здоров'я

Здоров'я дитини – ключ до здоров'я дорослої людини. Здоров'я дитини та шляхи його формування, збереження і зміцнення. Здоров'я дитини як індивідуальна і суспільна проблема. Підготовка дівчаток до материнства.

Генетичні аспекти здоров'я. Медико-генетичне консультування. Спадкова зумовленість фізичного здоров'я людини. Спадкові хвороби. Медико-генетичне консультування.

Профілактика основних захворювань дітей в ембріональному періоді. Здоров'я

дитини як світова проблема, шляхи її вирішення. Методи виявлення і попередження можливих аномалій розвитку дитини в ембріональний період: а) пренатальний період; вродженні порушення відомої генетичної етіології (хромосомні аномалії, помилки метаболізму, хвороби ізоімунізації за групами крові); вроджені порушення зумовлені недостатністю харчування. Токсикози вагітності, передчасні пологи та заходи щодо їх запобігання. Характер протікання вагітності при вживанні героїну, алкоголю і при тютюнопалінні.

Наслідки дитячих інфекційних захворювань та їх профілактика. Характер інфекційних захворювань сучасної людини. Основні інфекційні хвороби, якими хворіють діти: а) інфекції дихальних шляхів: інфекції які впливають на центральну нервову систему: інфекції, які впливають на слух, інфекції, які впливають на зір.

Валеологічні основи догляду за новонародженою і грудною дитиною значення першого року життя для формування фундаменту здоров'я дорослої людини. Розвиток основних систем органів дитини першого року життя. Захисні функції новонародженої і грудної дитини. Деякі перехідні стани у новонароджених.

Здоров'я школяра: негативні і позитивні тенденції. Особливості розумової праці. Розумова і фізична працездатності дитини. Стомлення, його фізіологічна сутність і діагностика. Педагогічні основи подолання ранньої втоми. Перевтома як патологічний стан, заходи щодо її запобігання та режим дня школяра.

Фізичне здоров'я індивіда. Фізичне здоров'я індивіда та його кількісна діагностика. Фізичне здоров'я, його сутність. Сучасні підходи до визначення кількісних характеристик фізичного здоров'я. Функціональні проби оцінки фізичної працездатності. Методи самооцінки деяких фізичних станів людини.

Сутність і роль оздоровчого тренування у зміцненні здоров'я людини. Оздоровче фізичне тренування: показання і протипоказання до його використання. Принципи, методи і засоби оздоровчого фізичного тренування. Дозування фізичного навантаження в оздоровчому тренуванні. Обсяг, кратність і структура оздоровчого тренування. Контроль адекватності і ефективності оздоровчого тренування.

Оздоровче тренування дітей і підлітків як шлях формування і зміцнення фізичного здоров'я. Оздоровче тренування дітей і підлітків, його особливості і умови проведення. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Фізична активність і оздоровче тренування дітей молодшого шкільного віку. Умови збільшення функціональних резервів дітей середнього і старшого шкільного віку шляхом фізичних занять.

Фізична культура і загартовування у підтримці фізичного здоров'я людини. Фізична культура і фізичне виховання. Природа як джерело фізичного розвитку людини і загартовування. Процедури загартовування, їх фізіологія. Форми і види оздоровчої роботи засобами фізичної культури.

Біологічні ритми і здоров'я людини. Біологічні ритми в живих системах. Біологічні ритми як система адаптації. Класифікація ритмічних процесів: а) циркадний, або добовий ритм; б) цикл сон/неспанья як прояв циркадного ритму; в) тижневі біоритми; г) місячні біоритми; д) річні, або сезонні біоритми. Десинхроноз і можливості його профілактики. Біоритм і здоров'я.

Застосування методу фітопрофілактики у практиці оздоровлення людського організму. Сутність фітопрофілактики, її значення у зміцненні здоров'я людини. Біохімічна характеристика фармакологічних і цілющих властивостей рослин. Форми лікарських засобів та принципи їх приготування.

Харчування і здоров'я. Проблема харчування в минулому і в нинішній час. Проблема харчування в минулому. Шлях до здоров'я через правильне харчування в наші

дні. Клімат і харчування.

Роль білків, жирів і вуглеводів у харчуванні людини. Білки як необхідна складова частина харчування людини, їх характеристика. Жири, їх біологічна цінність для організму людини. Холестерин. Вуглеводи, їх характеристика та значущість для підтримання нормального рівня життєдіяльності людини.

Вітаміни і здоров'я людини. Біологічна роль вітамінів у харчуванні людини. Основні харчові джерела вітамінів. Гіпо- і авітаміноз: причини виникнення і шляхи профілактики. Вітаміни у нашому повсякденному харчуванні.

Мінеральні елементи та вода в харчуванні людини. Фізіологічне значення мінеральних елементів. Мікроелементи в харчуванні людини. Мікроелементи та способи збагачення ними організму людини. Значення води у харчуванні. Оздоровчі і шкідливі напої.

Стан харчування населення України та шляхи його поліпшення. Характеристика стану харчування жителів України. Політика українського уряду в галузі харчування. Основи раціонального харчування.

Сучасні теорії харчування. Короткий огляд найпопулярніших оздоровчих дієт. Сучасні уявлення про раціональне поєднання продуктів у харчуванні. Деякі рекомендації дієтологів щодо вживання пророслої пшениці.

Народні традиції харчування. Господарська основа харчування українців. Традиційні страви української кухні. Вплив християнства на становлення національних традицій харчування українців.

Екологія та здоров'я. Екологічні аспекти здоров'я і хвороби людини. Характер впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я людини. Генетичні наслідки забруднення навколишнього середовища. Онкологічні захворювання та їх зв'язок з екологічними особливостями середовища проживання. Профілактика онкозахворювань. Радіаційне забруднення навколишнього середовища та його вплив на здоров'я людини. Народні засоби профілактики і подолання променевої хвороби.

Зумовленість стану здоров'я дітей та дорослих географічними та кліматичними умовами України. Сучасна еколого-географічна ситуація в Україні. Вплив техногенних факторів на здоров'я населення.

Антропічне забруднення навколишнього середовища. Основні джерела антропічного забруднення та методи їх визначення. Кислотні дощі та їх вплив на здоров'я людини. Негативний вплив на здоров'я людини антропічних порушень біосфери Землі.

Алергія, її причини, клініка і профілактика. Поняття про алергію і алергени. Історія вивчення алергічних хвороб. Алергени: їх класифікація і роль у виникненні алергічних хвороб. Суть алергічних реакцій в організмі людини. Роль спадковості у виникненні алергії. Клінічні прояви алергічних захворювань поширення алергічних хвороб і їх профілактика.

Основи психічного здоров'я. Психічне здоров'я індивіда як складова досконалого здоров'я. Психічне здоров'я – шлях до щастя і довголіття. Нервова система як матеріальна основа психіки людини. Психоемоційні перевантаження, фактори їх виникнення. Стрес як неспецифічний адаптаційний процес. Психологія і концепція стресу. Індивідуальні відмінності реагування людей на стрес.

Саморегуляція діяльності як фактор організації здорового способу життя. Саморегуляція: визначення і сутність. Саморегуляція як біологічне явище. Структура саморегуляції діяльності. Аспекти саморегуляції діяльності.

Психологічні методи підвищення стійкості до стресів. Методи психічної

саморегуляції: релаксаційно-дихальна гімнастика; релаксація (розслаблення); йога; аутогенне тренування; медитація. Методи психологічної корекції.

Роль загальнозміцнюючих засобів у формуванні психічного здоров'я. Харчування і емоційна напруга. Роль фізичної активності у зміцненні нервової системи. Нормалізація сну. Народні засоби зняття нервово-емоційної напруги.

Позитивне мислення і здоров'я людини. Феномен мислення. Формування "образу власного Я" в контексті створення основ позитивного мислення. Вербальні конструкти негативного мислення: шляхи визначення і заміни на позитивні альтернативи.

Соціальні умови здоров'я. Законодавчі акти України і світової спільноти про здоров'я.

Прояви девіантної поведінки, їх соціальні корені та вплив на здоров'я людини і соціуму. Девіантна поведінка як соціальна проблема. Характерологічний аналіз різних видів девіації: алкоголізм, тютюнопаління, наркоманія, токсикоманія. Соціально-педагогічні аспекти профілактики різних виявів девіантної поведінки.

Людина серед людей: проблема спілкування з соціальним оточенням. Вікові особливості спілкування індивідів. Людина в соціумі. Типи взаємодії суб'єктів.

Духовний світ людини та її здоров'я. Роль духовності у формуванні здоров'я людини. Поняття "духовного". Особливості світогляду людей як валеологічна проблема. Взаємозалежність між духовним життям і фізичним здоров'ям людини. Історична еволюція концепції здоров'я. Розвиток самосвідомості людини і здоровий спосіб життя.

Валеологічний потенціал релігії. Саногенний аспект релігійного смислоутворення. Найголовніші способи збереження здоров'я в релігійній практиці. Священні книги про здоров'я людини. Біблія як проповідник здорового способу життя. Проблеми здоров'я в нетрадиційних релігійно-містичних ученнях. Негативні аспекти впливу релігії на здоров'я людини.

Сім'я як фактор формування духовного здоров'я молоді людини. Сім'я: визначення, сутність, історичний аспект. Сучасна сім'я, її функції. Сім'я і школа.

Здоров'я і духовність: поняття про основні духовні закони. Моральність і здоров'я. Усвідомлення моральних понять як крок до створення духовних законів. Духовні закони і здоров'я людини.

Методологічні основи методики навчання основ здоров'я. Основні фактори формування і розвитку особистості. Біологічна обумовленість особистості. Соціальні фактори формування особистості. Функції виховання у формуванні особистості (організаційна, ціннісно-орієнтовна, профілактична, превентивна). Закономірності та рушійні сили розвитку особистості. Вікова періодизація розвитку особистості, її значення для формування змісту валеологічної освіти на різних етапах навчання. Випереджаючий характер освіти в галузі навчання здоров'я та її превентивність. Формування культури здоров'я особистості як навчально-виховний процес.

Методи педагогічного дослідження, їх використання в практиці роботи вчителя-валеолога. Спостереження, експеримент, метод запитань (бесіда, інтерв'ю, анкетне опитування), тестування. Методи діагностики рівня здоров'я учнів. Основні засади моніторингу здоров'я школярів.

Методи навчання основ здоров'я. Нова парадигма загальної середньої освіти в Україні, її гуманістичне спрямування. Основна мета загальної середньої освіти – формування здорової, гармонійно розвиненої, творчої особистості громадянина і патріота. Нові вимоги до завдань загальної середньої освіти – формування опорних знань, життєвих навичок і компетенцій, здатності до саморозвитку і самонавчання. Особистісно-орієнтовний підхід в організації навчального процесу. Педагогіка співпраці

і розвиваюче навчання.

Методи навчання, їх класифікація. Традиційні методи навчання у валеології (словесні, наочні, практичні, контролю і самоконтролю, самостійної роботи). Нетрадиційні методи навчання. Поняття про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. Імітаційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності (інсценування, ділові ігри, аналіз конкретної ситуації, мозкова атака, круглий стіл). Значення активних методів навчання для формування позитивного ставлення учнів до проблем здоров'я і засвоєння відповідних навичок. Навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок. Тренінг як метод групового навчання спілкуватися і жити в суспільстві.

Позаурочна робота щодо навчання здоров'я. Зміст та організація домашніх завдань на різних етапах вивчення предметів. Форми та види позакласної роботи валеологічного спрямування: індивідуальна, групова і масова. Види, форми й методи контролю та оцінки ефективності навчального процесу. Особливості оцінювання знань, навичок та вмінь при вивченні предметів валеологічного спрямування. Здоров'язберігаючі технології в навчальному процесі. Використання їх при організації занять з основ здоров'я та валеології.

Зміст і структура освіти з основ здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності. Концептуальні засади формування змісту валеологічної освіти і освіти з безпеки життєдіяльності в Україні. Міжнародний досвід навчання здоров'я.

Навчальні програми з предмету «Основи здоров'я». Міжпредметні зв'язки та їх значення в учнів відповідного ставлення, знань і навичок здорового способу життя.

Предмет, завдання та методи дослідження методики викладання «Основ здоров'я».

«Основи здоров'я» як основний елемент методики викладання валеологічних дисциплін, її предмет і об'єкт. Зміст і принципи валеологічної освіти та виховання. Основні вимоги до валеологічної освіти та виховання (організація навчальної діяльності, позитивні та негативні чинники, що впливають на успішність навчання).

Методологічні основи методики викладання «Основи здоров'я» та її зв'язок з іншими науками.

Валеологія як інтегративна наука про здоров'я. Методи валеологічних досліджень.

Процес навчання: визначення та сутність.

Основні властивості людського організму як живої істоти. Урахування основних властивостей живої матерії при побудові процесу навчання. Поняття про втому і десинхроноз. Типи індивідуальної денної працездатності.

Основний зміст, форми і напрями валеологічної освіти в сучасній школі.

Поняття про вміння та навички. Основні вимоги до знань і вмінь при вивченні «Основ здоров'я». Основний зміст та умови реалізації валеологічної освіти в школі. Поняття про валеологічну культуру. Методика навчання валеології та «Основам здоров'я».

Державні нормативні документи, які відображають зміст валеологічної освіти.

Вимоги до предмету «Основи здоров'я» в школі. Навчальний план, навчальна програма та підручник. Особливості програми з «Основ здоров'я» в сучасній школі. Підручники з «Основ здоров'я».

Методика формування понять.

Емпіричні та теоретичні поняття. Технологія вирощування валеологічних понять. Поняття про саморегуляцію.

Методи навчання.

Поняття про методи навчання. Групи валеологічних методів навчання (вербальні, практичні, наочні, активні, методи регуляції життєдіяльності, оздоровчі).

Навчальні заняття.

Структура і зміст заняття. Технології організації навчання з валеології та «Основ здоров'я». Особливості аналізу заняття в процесі роботи педагога-фахівця. Особливості сучасного уроку. Типи та види уроків. Валеологічний аналіз уроку.

Особливості позакласної роботи педагога-валеолога.

Сучасні вимоги до позакласної роботи. Форми організації позакласної роботи валеологічного спрямування (валеологічні свята, валеологічні вечори, валеологічні гуртки та ін.).

Учитель-валеолог.

Підготовка педагогів-валеологів до організації навчально-виховної роботи. Вимоги до особистості педагога-валеолога. Етика і деонтологія педагога. Кодекс професійної етики валеолога. Вчинки та поведінка особистості як основи духовності людини.

Особливості використання елементів етнопедагогіки та етновалеології в роботі валеолога.

Традиції та здоров'я. Напрямки методичної роботи вчителя по впровадженню здорового способу життя.

Напрямки методичної роботи вчителя щодо впровадження здорового способу життя.

Особливості роботи педагога-валеолога в школі. Особливості здійснення міжпредметного зв'язку в середній школі та поєднання класної та позакласної роботи з питання формування засад здорового способу життя. Мережа Шкіл сприяння здоров'ю.

Роль і місце валеології в загальній культурі людини.

Валеологічна культура як основа формування здорового способу життя. Місце оздоровчих технологій та валеологічного світогляду у педагогічних працівників. Особливості позакласної роботи з учнями та їх батьками щодо формування здорового способу життя.

Інноваційні технології в освіті та здоров'ї.

Педагогічні технології та прийоми за умов сучасної освіти. Креативні підходи у навчанні. Показники зрілості особистості професіоналу.

Акмеологічні технології в освіті та здоров'ї.

Алгоритм конструювання акметехнологій. Реалізація акмеологічного і діяльнісного підходів в освіті. Критерії акмеологічного аналізу технологій навчання і виховання.

Валеологічна просвіта та її місце в сучасному соціумі.

Просвітницька діяльність в сучасному світі. Основні вимоги до валеологічної просвіти. Специфіка соціальної роботи валеолога в сучасному світі.

Нормативна база для побудови валеологічної освіти в Україні.

Концепція «Безперервного валеологічного виховання та освіти в Україні». Державний стандарт середньої освіти України. Нормативні документи, що регулюють діяльність педагогічного працівника.

Валеологічний супровід начально-виховного процесу.

Основний зміст комплексного валеологічного обстеження в умовах сучасної школи. Моніторинг здоров'я вихованців та працівників освіти. Заходи валеологічного супроводу навчально-виховного процесу на прикладі роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Історія пізнання людиною проблем власного здоров'я із стародавніх часів до наших днів. Розвиток науки про здоров'я від реліктових культур цивілізації до цивілізованих

культур Месопотамії, Єгипту та Ізраїлю. Примітивна медицина реліктових культур. Медицина Месопотамії: особливості, розвиток і значення для сучасності. Лікування у стародавньому Єгипті. Погляди на проблеми здоров'я і нездоров'я людини та можливості лікування в Ізраїлі.

Стратегія оздоровлення народів Сходу та лікування в класичній Греції та Римі. Шляхи вирішення проблеми здоров'я людини у Стародавній Персії. Набутки медицини Стародавнього Китаю та їх значення для сучасності. Аюрведа – медицина Стародавньої Індії: витоки та внесок у сучасну науку про здоров'я. Відкриття зцілювачів Тибету та оцінка їх нащадками. Класична епоха: лікування в Греції. Значення для сучасності. Медицина в Римі: передумови розвитку і становлення, історичний внесок у практику лікування.

Внесок лікарів Середньовіччя та епохи відродження. Сучасний етап: можливості нової стратегії оздоровлення. Досягнення лікарів Середньовіччя у вирішенні проблем здоров'я людини. “Ера розуму і досліджень” (XVII –XIX ст.): культурні передумови й основні здобутки в галузі оздоровлення людини. Кінець XX ст. початок XXI ст.: проблеми, знахідки та пошуки шляхів вирішення питань здоров'я людини.

Проблеми здоров'я людини в сучасному суспільстві. Сутність людини та сенс її життя. Феноменальна природа людини. Людина в сучасному світі. Історичний розвиток уявлень про сутність людини і сенс її життя. Феномен людини, її природна, діяльна, предметна, мисленнева та суспільна сутність. Людина, особистість та індивідуальність.

Біологічна, соціальна та психічна природа людини в контексті проблем її здоров'я. Біологічне і соціальне в процесі становлення людини як суспільної істоти. Взаємовплив біологічного і соціального у психічному розвитку індивіда. Взаємозв'язок біологічного і психічного в людини у прояві механізмів впливу емоцій на тілесні функції. Особиста позиція і роль учителя у створенні поведінкової стратегії людини на збереження власного здоров'я.

Біологічна програма людини. Довголіття і старіння. Старіння як етап спадкової програми людини. Зміни функціональної діяльності деяких систем організму в процесі старіння. Продовження життя в експерименті. Загальні відомості про довголіття. Критерії віку.

Сучасний стан здоров'я населення України. Антропічні порушення біосфери Землі і здоров'я людини. Здоров'я як складова особистого інтересу людини в умовах інформаційного суспільства. Особливості захворюваності населення України: а) загальні тенденції і детермінанти здоров'я населення України; б) основні показники захворюваності підлітків; в) інвалідизація населення України; г) професійні захворювання.

Здоровий спосіб життя як шлях формування і зміцнення здоров'я сучасної людини. Відмінності людського способу життя від тваринного. Сутність здорового способу життя людини та умови його формування. Здоровий спосіб життя в традиціях українського народу. Роль мотивації і установок сучасної людини у формуванні основ здорового способу життя. здоров'я

Здоров'я дитини – ключ до здоров'я дорослої людини. Здоров'я дитини та шляхи його формування, збереження і зміцнення. Здоров'я дитини як індивідуальна і суспільна проблема. Підготовка дівчаток до материнства.

Генетичні аспекти здоров'я. Медико-генетичне консультування. Спадкова зумовленість фізичного здоров'я людини. Спадкові хвороби. Медико-генетичне консультування.

Профілактика основних захворювань дітей в ембріональному періоді. Здоров'я

дитини як світова проблема, шляхи її вирішення. Методи виявлення і попередження можливих аномалій розвитку дитини в ембріональний період: а) пренатальний період; вродженні порушення відомої генетичної етіології (хромосомні аномалії, помилки метаболізму, хвороби ізоімунізації за групами крові); вроджені порушення зумовлені недостатністю харчування. Токсикози вагітності, передчасні пологи та заходи щодо їх запобігання. Характер протікання вагітності при вживанні героїну, алкоголю і при тютюнопалінні.

Наслідки дитячих інфекційних захворювань та їх профілактика. Характер інфекційних захворювань сучасної людини. Основні інфекційні хвороби, якими хворіють діти: а) інфекції дихальних шляхів: інфекції які впливають на центральну нервову систему: інфекції, які впливають на слух, інфекції, які впливають на зір.

Валеологічні основи догляду за новонародженою і грудною дитиною значення першого року життя для формування фундаменту здоров'я дорослої людини. Розвиток основних систем органів дитини першого року життя. Захисні функції новонародженої і грудної дитини. Деякі перехідні стани у новонароджених.

Здоров'я школяра: негативні і позитивні тенденції. Особливості розумової праці. Розумова і фізична працездатності дитини. Стомлення, його фізіологічна сутність і діагностика. Педагогічні основи подолання ранньої втоми. Перевтома як патологічний стан, заходи щодо її запобігання та режим дня школяра.

Фізичне здоров'я індивіда. Фізичне здоров'я індивіда та його кількісна діагностика. Фізичне здоров'я, його сутність. Сучасні підходи до визначення кількісних характеристик фізичного здоров'я. Функціональні проби оцінки фізичної працездатності. Методи самооцінки деяких фізичних станів людини. Сутність і роль оздоровчого тренування у зміцненні здоров'я людини. Оздоровче фізичне тренування: показання і протипоказання до його використання. Принципи, методи і засоби оздоровчого фізичного тренування. Дозування фізичного навантаження в оздоровчому тренуванні. Обсяг, кратність і структура оздоровчого тренування. Контроль адекватності і ефективності оздоровчого тренування.

Оздоровче тренування дітей і підлітків як шлях формування і зміцнення фізичного здоров'я. Оздоровче тренування дітей і підлітків, його особливості і умови проведення. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Фізична активність і оздоровче тренування дітей молодшого шкільного віку. Умови збільшення функціональних резервів дітей середнього і старшого шкільного віку шляхом фізичних занять.

Фізична культура і загартовування у підтримці фізичного здоров'я людини. Фізична культура і фізичне виховання. Природа як джерело фізичного розвитку людини і загартовування. Процедури загартовування, їх фізіологія. Форми і види оздоровчої роботи засобами фізичної культури.

Біологічні ритми і здоров'я людини. Біологічні ритми в живих системах. Біологічні ритми як система адаптації. Класифікація ритмічних процесів: а) циркадний, або добовий ритм; б) цикл сон/неспанья як прояв циркадного ритму; в) тижневі біоритми; г) місячні біоритми; д) річні, або сезонні біоритми. Десинхроноз і можливості його профілактики. Біоритм і здоров'я.

Застосування методу фітопрофілактики у практиці оздоровлення людського організму. Сутність фітопрофілактики, її значення у зміцненні здоров'я людини. Біохімічна характеристика фармакологічних і цілющих властивостей рослин. Форми лікарських засобів та принципи їх приготування.

Харчування і здоров'я. Проблема харчування в минулому і в нинішній час. Проблема харчування в минулому. Шлях до здоров'я через правильне харчування в наші

дні. Клімат і харчування.

Фізіологія процесу травлення. Хімічні складові організму. Процес травлення, обмін речовин. Практичні рекомендації щодо нормалізації роботи шлунково-кишкового тракту.

Роль білків, жирів і вуглеводів у харчуванні людини. Білки як необхідна складова частина харчування людини, їх характеристика. Жири, їх біологічна цінність для організму людини. Холестерин. Вуглеводи, їх характеристика та значущість для підтримання нормального рівня життєдіяльності людини.

Вітаміни і здоров'я людини. Біологічна роль вітамінів у харчуванні людини. Основні харчові джерела вітамінів. Гіпо- і авітаміноз: причини виникнення і шляхи профілактики. Вітаміни у нашому повсякденному харчуванні. Мінеральні елементи та вода в харчуванні людини. Фізіологічне значення мінеральних елементів. Мікроелементи в харчуванні людини. Мікроелементи та способи збагачення ними організму людини. Значення води у харчуванні. Оздоровчі і шкідливі напої.

Стан харчування населення України та шляхи його поліпшення. Характеристика стану харчування жителів України. Політика українського уряду в галузі харчування. Основи раціонального харчування.

Сучасні теорії харчування. Короткий огляд найпопулярніших оздоровчих дієт. Сучасні уявлення про раціональне поєднання продуктів у харчуванні. Деякі рекомендації дієтологів щодо вживання пророслої пшениці.

Народні традиції харчування. Господарська основа харчування українців. Традиційні страви української кухні. Вплив християнства на становлення національних традицій харчування українців.

Екологія та здоров'я. Екологічні аспекти здоров'я і хвороби людини. Характер впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я людини. Генетичні наслідки забруднення навколишнього середовища. Онкологічні захворювання та їх зв'язок з екологічними особливостями середовища проживання. Профілактика онкозахворювань. Радіаційне забруднення навколишнього середовища та його вплив на здоров'я людини. Народні засоби профілактики і подолання променевої хвороби.

Зумовленість стану здоров'я дітей та дорослих географічними та кліматичними умовами України. Сучасна еколого-географічна ситуація в Україні. Вплив техногенних факторів на здоров'я населення.

Антропічне забруднення навколишнього середовища. Основні джерела антропічного забруднення та методи їх визначення. Кислотні дощі та їх вплив на здоров'я людини. Негативний вплив на здоров'я людини антропічних порушень біосфери Землі.

Алергія, її причини, клініка і профілактика. Поняття про алергію і алергени. Історія вивчення алергічних хвороб. Алергени: їх класифікація і роль у виникненні алергічних хвороб. Суть алергічних реакцій в організмі людини. Роль спадковості у виникненні алергії. Клінічні прояви алергічних захворювань поширення алергічних хвороб і їх профілактика.

Основи психічного здоров'я. Психічне здоров'я індивіда як складова досконалого здоров'я. Психічне здоров'я – шлях до щастя і довголіття. Нервова система як матеріальна основа психіки людини. Психоемоційні перевантаження, фактори їх виникнення. Стрес як неспецифічний адаптаційний процес. Психологія і концепція стресу. Індивідуальні відмінності реагування людей на стрес.

Саморегуляція діяльності як фактор організації здорового способу життя. Саморегуляція: визначення і сутність. Саморегуляція як біологічне явище. Структура саморегуляції діяльності. Аспекти саморегуляції діяльності. Психологічні методи

підвищення стійкості до стресів. Методи психічної саморегуляції: релаксаційно-дихальна гімнастика; релаксація (розслаблення); йога; аутогенне тренування; медитація. Методи психологічної корекції. Роль загальнозміцнюючих засобів у формуванні психічного здоров'я. Харчування і емоційна напруга. Роль фізичної активності у зміцненні нервової системи. Нормалізація сну. Народні засоби зняття нервово-емоційної напруги. Позитивне мислення і здоров'я людини. Феномен мислення. Формування "образу власного Я" в контексті створення основ позитивного мислення. Вербальні конструкти негативного мислення: шляхи визначення і заміни на позитивні альтернативи.

Соціальні умови здоров'я. Законодавчі акти України і світової спільноти про здоров'я.

Прояви девіантної поведінки, їх соціальні корені та вплив на здоров'я людини і соціуму. Девіантна поведінка як соціальна проблема. Характерологічний аналіз різних видів девіації: алкоголізм, тютюнопаління, наркоманія, токсикоманія. Соціально-педагогічні аспекти профілактики різних виявів девіантної поведінки.

Людина серед людей: проблема спілкування з соціальним оточенням. Вікові особливості спілкування індивідів. Людина в соціумі. Типи взаємодії суб'єктів.

Духовний світ людини та її здоров'я. Роль духовності у формуванні здоров'я людини. Поняття "духовного". Особливості світогляду людей як валеологічна проблема. Взаємозалежність між духовним життям і фізичним здоров'ям людини. Історична еволюція концепції здоров'я. Розвиток самосвідомості людини і здоровий спосіб життя. Валеологічний потенціал релігії. Саногенний аспект релігійного смислоутворення. Найголовніші способи збереження здоров'я в релігійній практиці. Священні книги про здоров'я людини. Біблія як проповідник здорового способу життя. Проблеми здоров'я в нетрадиційних релігійно-містичних ученнях. Негативні аспекти впливу релігії на здоров'я людини. Сім'я як фактор формування духовного здоров'я молодшої людини. Сім'я: визначення, сутність, історичний аспект. Сучасна сім'я, її функції. Сім'я і школа. Здоров'я і духовність: поняття про основні духовні закони. Моральність і здоров'я. Усвідомлення моральних понять як крок до створення духовних законів. Духовні закони і здоров'я людини.

Теоретичні основи методики навчання основ здоров'я

Вступ. Місце валеології у формуванні загального світогляду і культури людини. Предмет і завдання методики навчання предметів валеологічного спрямування. Історія становлення валеології як науки та навчальної дисципліни, етапи впровадження навчання в галузі здоров'я в систему дошкільної та шкільної освіти і фактори, що забезпечують його ефективність. Підготовка вчителя валеології. Специфічність методів та технологій навчання, спрямованих на формування свідомої мотивації до здорового способу життя і набуття навичок формування, зміцнення і збереження здоров'я. Зв'язок методики навчання предметів валеологічного спрямування з іншими навчальними предметами. Закон "Про загальну середню освіту" про виховання у школярів ставлення до здоров'я як до найвищої соціальної цінності. Нормативно-правова база, яка окреслює напрями діяльності і заходи щодо формування здорового способу життя і безпечної поведінки у дітей та підлітків через систему загальної середньої освіти. Методологічні основи методики навчання основ здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності. Основні фактори формування і розвитку особистості. Біологічна обумовленість особистості. Соціальні фактори формування особистості. Функції виховання у формуванні особистості (організаційна, ціннісно-орієнтовна, профілактична, превентивна). Закономірності та рушійні сили розвитку особистості. Вікова періодизація розвитку особистості, її значення для формування змісту валеологічної освіти на різних

етапах навчання. Випереджаючий характер освіти в галузі навчання здоров'я та її превентивність. Формування культури здоров'я особистості як навчально-виховний процес.

Методи педагогічного дослідження, їх використання в практиці роботи вчителя-валеолога. Спостереження, експеримент, метод запитань (бесіда, інтерв'ю, анкетне опитування), тестування. Методи діагностики рівня здоров'я учнів. Основні засади моніторингу здоров'я школярів.

Методи навчання основ здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності. Нова парадигма загальної середньої освіти в Україні, її гуманістичне спрямування. Основна мета загальної середньої освіти – формування здорової, гармонійно розвиненої, творчої особистості громадянина і патріота. Нові вимоги до завдань загальної середньої освіти – формування опорних знань, життєвих навичок і компетенцій, здатності до саморозвитку і самонавчання. Особистісно-орієнтовний підхід в організації навчального процесу. Педагогіка співпраці і розвиваюче навчання.

Методи навчання, їх класифікація. Традиційні методи навчання у валеології (словесні, наочні, практичні, контролю і самоконтролю, самостійної роботи). Нетрадиційні методи навчання. Поняття про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. Імітаційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності (інсценування, ділові ігри, аналіз конкретної ситуації, мозкова атака, круглий стіл). Значення активних методів навчання для формування позитивного ставлення учнів до проблем здоров'я і засвоєння відповідних навичок. Навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок. Тренінг як метод групового навчання спілкуватися і жити в суспільстві.

Позаурочна робота щодо навчання здоров'я. Зміст та організація домашніх завдань на різних етапах вивчення предметів. Форми та види позакласної роботи валеологічного спрямування: індивідуальна, групова і масова. Види, форми й методи контролю та оцінки ефективності навчального процесу. Особливості оцінювання знань, навичок та вмінь при вивченні предметів валеологічного спрямування.

Здоров'язберігаючі технології в навчальному процесі. Використання їх при організації занять з основ здоров'я та валеології.

Умови ефективної реалізації валеологічної освіти. Концепція валеологічної основи педагогічних працівників. Галузевий стандарт вищої освіти для спеціальності “Валеологія”. Підготовка вчителя валеології за подвійними педагогічними спеціальностями.

Вимоги до особистості вчителя валеології. Кваліфікаційна характеристика вчителя валеології. Формування культури здоров'я вчителя валеології та його готовності до здійснення валеологічної діяльності.

Кабінет валеології. Організація валеологічної служби в школі і дошкільному навчальному закладі. Програма FRESH (концентрація ресурсів на дієвості програм здоров'я в школі). Стратегія, принципи, положення та напрями діяльності шкіл здоров'я, що працюють за проектом ВООЗ “Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю” та українсько-канадським проектом “Школи здоров'я”.

Співпраця з батьками, громадськими організаціями.

Зміст і структура освіти з основ здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності. Концептуальні засади формування змісту валеологічної освіти і освіти з безпеки життєдіяльності в Україні. Міжнародний досвід навчання здоров'я та безпеки життєдіяльності.

Сфера “Я сам” Базового компонента дошкільної освіти. Освітня галузь “Здоров'я і

фізична культура” в державних стандартах початкової, базової і повної загальної середньої освіти. Виконання вимог стандарту – обов’язкова умова діяльності всіх навчальних закладів. Базовий навчальний план загальноосвітніх навчальних закладів. Інваріативна і варіативна складові в його структурі. Питання здоров’я і безпеки життєдіяльності в інших освітніх галузях.

Навчальні програми з предметів “Основи здоров’я”, “Валеологія”, “Основи безпеки життєдіяльності”. Між предметні зв’язки та їх значення в учнів відповідного ставлення, знань і навичок здорового способу життя.

Зміст валеологічної освіти в дошкільних закладах. Вироблення навичок особистої гігієни. Статеве виховання дітей дошкільного віку. Формування тендерних стосунків між дівчатками та хлопчиками, навичок між особистого спілкування. Гра як основна форма занять у дошкільному навчальному закладі. Реалізація мети та завдань валеологічної освіти під час гри.

Зміст освіти з питань здоров’я і безпеки життєдіяльності в початковій школі. Відповідність змісту, форм і методів організації занять віковим особливостям учнів початкової школи. Превентивний характер навчання. Особливості оцінювання знань на уроках охорони здоров’я.

Методика формування валеологічних понять. Деякі валеологічні поняття (життєдіяльність, життєтворчість, здоров’я, хвороба, третій стан, людина, індивідуальна витривалість, саморегуляція, профілактика, тощо). Технологія поетапного формування валеологічних понять: ознайомлення з основоположними поняттями, встановлення зв’язку між окремими поняттями, поглиблення розуміння поняття на між предметній основі, формування кінцевого поняття.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I. Змістовий модуль Тема: СУТНІСТЬ І ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ОСВІТИ.												
Зміст, мета і завдання освітньої галузі «здоров'я і фізична культура, визначені державним стандартом загальної освіти	12	2	2			8	14	2	2			10
Предмет, завдання та методи дослідження методики викладання «Основ здоров'я»	10	2				8	12	2				10
Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів відповідної галузі стосовно розділу «здоров'я»	12	2	2			8	14	2	2			10
Характеристика стану здоров'я дітей в Україні	10	2	2			6	8					8
Поняття здорового способу життя	10	2	2			6	8					8
Разом за 1 модуль	54	10	8			36	56	6	4			46
II. Змістовий модуль Тема: ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ «ОСНОВ ЗДОРОВ'Я» В ШКОЛІ.												
Зміст, мета і завдання предмета «основи здоров'я» для учнів 5-9 класів	12	2	2			8	12	2	2			8
Теоретико-практичний зміст предмета «основи здоров'я» в середній школі	12	2	2			8	8					8
Методика організації навчально-виховного процесу з основ здоров'я в 5-9 класах	10	2	2			6	12	2	2			8
Вимоги до навчальних досягнень учнів з основ здоров'я	9	2	2			5	7					7
Інноваційні технології в освіті та здоров'ї. Акмеологічні технології в освіті та здоров'ї.	8	2	2			4	10	2	2			6
Разом за 2 модуль	51	10	10			31	49	6	6			37
Разом за семестр	105	20	18			67	105	12	10			83

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

І семестр

Змістовий модуль

Тема: СУТНІСТЬ І ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ОСВІТИ.

Лекційний модуль

1. Зміст, мета і завдання освітньої галузі «здоров'я і фізична культура, визначені державним стандартом загальної освіти 2 год.
2. Предмет, завдання та методи дослідження методики викладання «Основ здоров'я» 2 год.
3. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів відповідної галузі стосовно розділу «здоров'я» 2 год.
4. Характеристика стану здоров'я дітей в Україні 2 год.
5. Поняття здорового способу життя 2 год.

Практичний модуль

1. Предмет, мета і завдання методики викладання «Основ здоров'я» 2 год.
2. Характеристика форм, стратегій і методів навчання школярів основам здоров'я 2 год.
3. Особливості формування в школярів здоров'язбережувальних компетенцій (життєвих навичок) 2 год.
4. Здоровий спосіб життя – основа здоров'я дитини 2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Зміст, мета і завдання освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура», визначені Державним стандартом загальної освіти 6 год.
2. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів відповідної галузі стосовно розділу «Здоров'я» 6 год.
3. Характеристика стану здоров'я дітей в Україні 8 год.
4. Здоровий спосіб життя – основа здоров'я дитини 8 год.
5. Особливості формування в школярів здоров'язбережувальних компетенцій (життєвих навичок) 8 год.

Підсумкова тека: усний, письмовий, практичний, тестовий методи контролю.

II. Змістовий модуль

Тема: ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ «ОСНОВ ЗДОРОВ'Я» В ШКОЛІ.

Лекційний модуль

1. Зміст, мета і завдання предмета «основи здоров'я» для учнів 5-9 класів 2 год.
2. Теоретико-практичний зміст предмета «основи здоров'я» в середній школі 2 год.
3. Методика організації навчально-виховного процесу з основ здоров'я в 5-9 класах 2 год.
4. Вимоги до навчальних досягнень учнів з основ здоров'я 2 год.
5. Інноваційні технології в освіті та здоров'ї. Акмеологічні технології в освіті та здоров'ї. 2 год.

Практичний модуль

1. Особливості методики вивчення наскрізної змістової лінії «Знання і 2 год.

- способи поведінки, безпечної для здоров'я людини» в 5-9 класах
2. Теоретико-практичний зміст предмета «основи здоров'я» 2 год.
 3. Особливості методики організації проектної діяльності з основ здоров'я на уроках і в позаурочний час 2 год.
 4. Методика оцінювання навчальних досягнень учнів 5-9 класів з основ здоров'я 2 год.
 5. Акмеологічні технології в освіті та здоров'ї. 2 год.

Модуль самостійної роботи

1. Зміст, мета і завдання предмета «Основи здоров'я» для учнів 5 –9 класів 2 год.
2. Теоретико-практичний зміст предмета «Основи здоров'я» в середній школі 4 год.
3. Методика організації навчально-виховного процесу з основ здоров'я в 5-9 класах 4 год.
4. Характеристика форм, стратегій і методів навчання школярів основам здоров'я 4 год.
5. Вимоги до навчальних досягнень учнів з основ здоров'я 4 год.
6. Особливості методики організації проектної діяльності з основ здоров'я на уроках та в позаурочний час 4 год.
7. Характеристика основних знань, вмінь і практичних навичок учнів 5-9 класів з ОБЖД 3 год.
8. Особливості методики вивчення наскрізної змістової лінії «Знання і способи поведінки, безпечної для здоров'я людини» в 5-7 класах 4 год.
9. Особливості методики вивчення наскрізної змістової лінії «Знання і способи поведінки, безпечної для здоров'я людини» в 8-9 класах 2 год.

Список рекомендованої літератури.

Основна література.

Тимченко Г. М., Гончаренко М. С. Загальні питання методики викладання основ здоров'я. - Харків, 2009. - 62 с.

Бойченко Т. Є. Основи здоров'я: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т. Є. Бойченко, С. В. Василенко, Н. І. Гущина, В. В. Дивак, В. М. Заплатинський. – К.: Генеза, 2008. - 160 с.

Бойченко Т. Є. Основи здоров'я: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т. Є. Бойченко, Н. С. Коваль, В. В. Дивак. – К.: Генеза, 2006. – 144 с.: іл.

Бойченко Т. Є. Основи здоров'я: Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т. Є. Бойченко, І. П. Василяшко, Н. С. Коваль, В. В. Дивак. – К.: Генеза, 2008. - 168 с.

Бойченко Т. Є. Основи здоров'я: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т. Є. Бойченко, Н. С. Коваль. – К.: Генеза, 2008. - 160 с.

Основи здоров'я: Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О. В. Тагліна, І. Ю. Кузьміна.— Х.: Вид-во «Ранок», 2009.— 176 с.

Основи здоров'я: Підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О. В. Тагліна, І. Ю. Кузьміна.— Х.: Вид-во «Ранок», 2009.— 160 с.

Робочий зошит з «Основ здоров'я» для 5 класу. / Т. Є. Бойченко. - Х.: Вид-во «Ранок», 2009.— 48 с.

Робочий зошит з «Основ здоров'я» для 6 класу. / О. Є. Кічата. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011.— 60 с.

Робочий зошит з «Основ здоров'я» для 7 класу. / О. В. Тагліна. - Х.: Вид-во «Ранок»,

2011.— 62 с.

Робочий зошит з «Основ здоров'я» для 8 класу. / О. В. Тагліна. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011.— 70 с.

Робочий зошит з «Основ здоров'я» для 9 класу. / О. В. Тагліна. - Х.: Вид-во «Ранок», 2011.— 68 с.

Гриньова М. В. Методика викладання валеології: Навчально-методичний посібник. — Полтава: АСМІ. — 2003. — 220 с.

Полетаева Н. М. Мотивация здорового образа жизни в образовании педагога: Монография. — СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004 — 98 с.

Полетаева Н. М. Педагогика и здоровье: уч.-метод.пособие. — СПб.: ЛОИРО, 2004 — 165с.

Татарникова Л. Г. Валеология в педагогическом пространстве. /Монография-эссе. Изд. 2-е доп. библи. СПб: Крисмас+, 2002. — 200 с.

Додаткова література.

Бабин І.І., Царенко А.В., Черняк В.М., Ящук Г.В. Пізнай себе /Тернопіль: Астон. — 1996. — 232 с.

Бобрицька В. І. Нормативно-правові та освітні аспекти формування здорового способу життя молоді в Україні // Проблеми освіти. — Вип. 33. — К., 2003. — С. 152-160.

Бобрицька В. І., Гриньова М. В. Валеологія: Навч. посібник для студентів педвузів. — Полтава: Скайтек, 1999. — 306 с.

Булич Е. Г., Мурахов І. В. Валеологія і теоретичні основи валеології. — К., 1997. — 274 с.

Воронова Т. В., Пономаренко В. С. Основи здоров'я: Підручник для 6-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. — К.: Алтон, 2006. — 200 с.

Валеологія: Державний стандарт середньої освіти України.// Освіта України. — № 26-27. — 27 липня 1997.

Валеологічна освіта в середній школі. Зміна парадигми в освіті. Укл. Гончаренко М. С., Іванова Г. М., Кириленко С. В. — Харків, 2000. — 64 с.

Вредные привычки и их профилактика. Составители: Гончаренко М. С., Рожкова Л. И., Арина Н.В. — Киев, 2002. — 120 с.

Все для атестації вчителя біології. - Х.: Вид-во «Ранок», 2009. - 240 с.

Гончаренко М. С., Іванова Г. М. Валеологічне розвантаження школярів протягом навчального процесу: Методичний посібник для вчителів загальноосвітніх шкіл. — Харків, 1997. — 28 с.

Горащук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика). — Луганск: Альма- матер, 2003. — 376 с.

Коротаев Н. Б. Воспитание здоровья школьников. — М.,1996. — 176 с.

Кузнецова В.І. Методика викладання біології. Х., Торсінг, 2001. - 176 с.

Методическое пособие по валеологическим аспектам диагностики здоровья. Составители: Гончаренко М. С., Самойлова Н. В. — Харьков, 2003. — 156 с.

Настільна книга молодого вчителя біології. Тагліна О.В. - Х.: Вид-во «Ранок», 2009. - 256 с.

Нова хода в нову епоху. Макеєв М. В., Гончаренко М. С. — Харків, 2001. — 268 с.

Оржеховська В. М. Здоровий спосіб життя як пріоритетна цінність у вихованні дітей і підлітків // Формування, збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління як обов'язковий компонент системи національної освіти. — К., 1997. — С. 35-43.

Пособие валеолога-лидера по предупреждению распространения ВИЧ-инфекций среди молодежи. Гр. авт. — Х., 1999. — 68 с.

Про Цільову комплексну програму «Фізичне виховання здоров'я нації» //Інформ. Зб. МОН України. – 1999. – №7. – С. 3-14.

Проблеми і перспективи становлення 12-річної школи: Наук.-мет. посіб./За редакцією В. Ф. Паламарчук, Л. І. Даниленко. – К.: Логос, 2003. – 78 с.

Сіваченко І. Г. Календарне планування. Основи здоров'я. 5-9 класи. – Харків: ВГ «Основа», 2011. – 40 с.

Страшко С.В., Животовська Л.А., Гречишкіна О.Д., Міненко А.О., Савонова О.В., Гаврилюк В.О. Соціально-просвітницькі тренінги з формування мотивації до здорового способу життя та профілактики ВІЛ/СНІДу // Навчально-методичний посібник для викладачів валеології, основ медичних знань та безпеки життєдіяльності, вчителів основ здоров'я, студентів вищих педагогічних навчальних закладів – Київ: Освіта України, 2005. – 316 с.

Уроки з валеології./ Укл. Іванова Г. М.; Під редакцією д-ра біол. наук, проф. Гончаренко М. С. – Харків, 2000. – 103 с.

Черняк В.М. Практикум з валеології. Тернопіль. - 1997. - 186 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://web-local.rudn.ru/web-local/kaf/rj/index.php?id=86>

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>

<http://elibrary.ru/defaultx.asp>

<http://biblioclub.ru>

<http://www.benthamscience.com/open/a-z.htm>

<http://www.elsevier.com/about/open-access/open-archives>

<http://med-lib.ru/>

<http://patolog.ru>

<http://www.morphology.dp.ua/pub/MORPHOLOGY/>

http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8879

http://elibrary.ru/title_about.asp?id=8878

Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з фізичної культури з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій фахівця з біології застосовуються методи роботи в малих групах на лабораторних заняттях з імунопатології. Застосовуються методи навчання: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладення в навчанні, а також евристичний метод навчання.

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається тестовому контролю.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів

(А) відмінно

Студент вміє самостійно застосовувати навчальний програмний матеріал у нестандартних ситуаціях, свої знання і вміння для розв'язання завдань високого ступеня

складності на підставі нестандартного підходу з обґрунтуванням основних етапів розв'язання.

Студент:

- виявляє глибокі та міцні знання з усього теоретичного курсу;
- може вести дискусію з конкретного питання з використанням міжпредметних зв'язків;
- вільно володіє понятійним апаратом та анатомічною термінологією;
- знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання;
- самостійно користується джерелами інформації;
- вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у всіх видах практичної діяльності з різноманітною наочністю;
- не допускає помилок в латинських анатомічних назвах;
- ретельно виконує лабораторні роботи, робить обґрунтовані висновки, виконує творчі завдання.

(В) добре

Студент вміє самостійно застосовувати навчальний програмний матеріал у нестандартних ситуаціях, свої знання і вміння для розв'язання завдань високого ступеня складності на підставі нестандартного підходу з обґрунтуванням основних етапів розв'язання. Але його відповідь є недостатньо змістовною і аргументованою, характеризується недостатньою логічністю викладу, відсутністю творчого підходу до вирішення нестандартних питань.

Студент:

- має міцні ґрунтовні знання;
- дає повні змістовні відповіді на запитання;
- аналізує, систематизує, узагальнює, встановлює причинно-наслідкові зв'язки;
- виконує лабораторні роботи з анатомії без помилок, оформлює їх результати, робить логічно побудовані висновки відповідно до мети роботи;
- може допустити неточності в формулюванні, незначні термінологічні помилки під час відповіді.

(С) добре

Студент:

- знає програмний матеріал повністю;
- використовує набуті знання у нових нестандартних ситуаціях;
- самостійно відповідає на поставлені запитання;
- вміло користується довідковою літературою;
- має практичні навички в роботі з наочністю;
- за інструкцією виконує лабораторні роботи, оформляє їх, але робить нечітко сформульовані висновки;
- у відповідях не може вийти за межі теми;
- плутається у термінології;
- виклад матеріалу є нечітким, порушена послідовність висвітлення проблеми, чітка структура відповіді, завершеність думок;
- не знає латинських анатомічних назв або допускає в них помилки.

(Д) задовільно

Студент:

- знає основні теми курсу;
- має уявлення про будову людського тіла, але його знання мають загальний характер;

- слабо використовує набуті знання і вміння у нових ускладнених ситуаціях;
- некомпетентно аналізує явища і процеси;
- за допомогою викладача або підручника дає визначення окремих анатомічних понять та відтворює навчальний матеріал;
- дає неповну характеристику загальних ознак анатомічних об'єктів;
- плутається у термінології;
- замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні;
- має прогалини в практичних вміннях;
- лабораторні роботи виконує за інструкцією та з допомогою викладача з неповним їх оформленням, не робить висновків або його висновки не відповідають меті роботи.

(E) задовільно

Студент:

- має загальне уявлення про будову людського тіла;
- знає основні анатомічні поняття, класифікації;
- слабо використовує набуті знання і вміння у нових ускладнених ситуаціях;
- некомпетентно аналізує явища і процеси;
- не користується довідковою літературою;
- погано володіє анатомічною та біологічною термінологією;
- за допомогою викладача або підручника дає визначення окремих анатомічних понять та відтворює навчальний матеріал;
- не вміє формулювати грамотно побудовану розгорнуту (усну або письмову) відповідь, демонструє поверхневе знання предмету;
- дає неповну характеристику загальних ознак анатомічних об'єктів;
- плутається у термінології;
- замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні;
- відсутня змістовність викладу (повна, конкретна, чітка відповідь на запитання з відповідними висновками та узагальненнями);
- відсутня логічність викладу, тобто послідовне, обгрунтоване висвітлення проблеми, чітка структура відповіді, завершеність думок;
- відсутня аргументованість, тобто доречне вживання анатомічних термінів і понять, нерозуміння біологічних законів, відсутність переконливості аргументів.
- має прогалини в практичних вміннях;
- лабораторні роботи виконує за інструкцією та з допомогою викладача з неповним їх оформленням, не робить висновків або його висновки не відповідають меті роботи.

(FX) незадовільно

Студент:

- має фрагментарні знання з усього курсу;
- не володіє анатомічною термінологією;
- не має сформованого понятійного апарату;
- нездатний аналізувати, узагальнювати, порівнювати, систематизувати матеріал, що вивчається;
- не вміє викласти програмний матеріал;
- за допомогою викладача або підручника наводить елементарні ознаки анатомічних об'єктів та фрагментарно характеризує їх;
- мова невиразна, бідна, обмежена, рівень наукової термінології не дає змогу оформити відповідь;

- практичні навички на рівні розпізнавання;
- лабораторні роботи виконує частково за допомогою викладача без належного оформлення;

- демонструє відсутність зацікавленості у вивченні предмета.

F (незадовільно)

Студент:

- повністю не знає програмного матеріалу;
- не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Відповідь на лабораторному занятті та усна відповідь за темою індивідуального завдання	
A (відмінно)	Студент має глибокі міцні знання з теми. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. Відповідь базується на результатах отриманих в області цитології, генетики, молекулярної біології, тобто з урахуванням між предметних зв'язків. В відповіді присутні розуміння фізико-хімічних механізмів різноманітних біологічних процесів. Розуміє опис на молекулярному рівні складу, будови і функціонування компонентів клітини в нормі і при патології, молекулярні механізми регуляції біологічних процесів.
B (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формуванні відповідей
C (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми
D (задовільно)	Студент знає основний зміст теми, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами
E (задовільно)	Студент має прогалини в знаннях з теми. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні
X (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал
F (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, відмовляється відповідати

Модульний контроль (усна відповідь, письмова контрольна робота)	
A (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з теми змістового модулю, вільно володіє понятійним апаратом. Знає основні принципи та методичні підходи. Будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи біофізичну термінологію.
B (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
C (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми.

D (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про проблематику поставлених питань, але його знання мають загальний характер, відповіді не підкріпленні прикладами. При виконанні практичних завдань допускає помилки.
E (задовільно)	Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.
X (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми змістового модулю. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал.
F (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Реферат, доповідь	
A (відмінно)	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена грамотно, спирається на базовий теоретичний і практичний матеріал, містить нову, нетрадиційну інформацію з даного питання і пропозиції щодо практичного застосування.
B (добре)	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена грамотно, спирається переважно на базовий теоретичний і практичний матеріал, містить фрагменти нової, нетрадиційної інформації.
C (добре)	Запропонована студентом робота викладена в необхідному обсязі, оформлена грамотно, включає базовий теоретичний та практичний матеріал, але містить певні недоліки у висвітленні питання, яке досліджувалось.
D (задовільно)	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але не має практичного виходу. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми.
E (задовільно)	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але тема розкрита неповністю. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми. Обсяг запропонованої роботи не відповідає вимогам.
X (незадовільно)	Робота базується на фрагментарних знаннях з курсу. Тема дослідження не розкрита.
F (незадовільно)	Робота не виконана.

Зміни та доповнення до робочої програми

_____ н.р.

Протокол № _____ від «_____» _____ р.

Завідувач кафедри _____

Протокол № _____ від «_____» _____ р.

Голова НМР інституту (факультету)